Poštnina plačana v gotovini.
LETO XI., ŠTEV. 33. LJUBLJANA, sobota, 10. septembra 1927. Današnja številka Din 1·50.

Izhaja razen ponedeljka in dneva po prazniku vsak dan.
Začasno le enkrat na teden.
Uredništvo in upravništvo:
Ljubljana, Velika Čolnarska ulica štev. 19.
Naslov za dopise: Ljubljana p. p. 168.
Naslov za telegrame: »Naprej«, Ljubljana.
Čekovni račun štev. 14.398. (KDZ)

NAPREJ

Stane mesečno 25 Din, začasno 6 Din.
Za inozemstvo 35 Din, začasno 10 Din.
Oglasi:
Prostor 1 × 55 mm 60 par, Mali oglasi: beseda 60 par, najmanj 5 Din.
Dopise frankirajte in podpisujte, sicer se ne priobčijo. — Rokopisi se ne vračajo.
Reklamacije za list so poštnine proste.

Glasilo Jugoslovanske socialno demokratične stranke (JSDS).

Letnik VIII., štev. 32.
Četrtkova »Naprejeva« številka izhaja kot tednik:

LJUDSKI GLAS

Glasilo Kmetsko-delavske zveze.
Stane letno 72 Din
mesečno 6 Din

8 letne zasluge kapitalističnih strank in njihovih sorodnikov.

Delavec, poljedelec, uradnik! Preden oddaš svoj glas na volišču, premisli o sledečih »zaslugah« klerikalcev, demokratov, samostojnežev in socialpatriotov:

I. Na splošno političnem in gospodarskem polju:

1.) Predaja suverene oblasti Belgradu brez vsake garancije samoupravnih pravic in svoboščin. Leta 1918.

2.) Ustanovitev hegemonističnega centralizma potom neizvoljenja tako zvanega začasnega narodnega predstavništva v Belgradu. Leta 1918 — 1920.

3.) Preganjanje hrvaškega republikanskega kmečkega in revolucionarnega delavskega gibanja. Leta 1918 do 1927.

4.) Zamenjava kron v dinarje 4 : 1. Podpisovanje vojnih posojil, ki so propadla. Na ta način so **oropali prihranke malih ljudi v znesku mnogo milijard; uničili penzijske fonde, da še danes upokojenci stradajo.**

5.) Glasovali in izvajali so v vseh 27 vladah reakcionarno davčno politiko, ogromne indirektne davke na sol, vžigalice, tobak, petrolej, **ogromne takse** za administrativne in sodne vloge in prošnje, ki izvlečejo iz žepov malih ljudi na **leto več milijard,** a za siromašne delavce in poljedelce delajo **urade in sodišča** nepristopna.

6.) Agrarno vprašanje niso rešili. Posledica je hitro razpadanje in zadolževanje kmetij, velika proletarizacija kmetov, ki silno povečuje brezposelnost.

7.) Mesto demokracije so uvajali absolutizem, mesto zakonitosti, teror in nasilje, **mesto poštenosti korupcijo** v upravi javnega in privatnega bogastva. Zaloška cesta, teror v Trbovljah, Fakinova usmrtitev, razpuščanje občinskih samouprav v Ljubljani, Mežici, Trbovljah, Zagorju itd. Afere: svinčena, volovska, nacionalizacije TPD in drugih podjetij, pridobitev kazine, Narodnega doma itd., zastopstvo klerikalcev pri TPD, Turntaksis, Turnova, mežiški rudnik itd., itd.

Kar pa je buržoazija v teh letih dobrega dala v zakonih ustavi in administraciji, **je dala vse pod pritiskom in na zahtevo republikanskega kmečkega in zavednega delavskega gibanja.**

Rudarji, železničarji in vsi ostali ročni in duševni delavci!

Kam peljejo nevtralne strokovne organizacije, vam kažejo kandidatne liste kapitalističnih strank, na katerih se svetijo imena **nevtralcev.** To je pot k hlapčevstvu za kapitalistične stranke.

Spomnite se velikega solidarnega boja iz leta 1920, ko ste v enomesečni stavki bili vsi brez razlike struj združeni v boju proti kapitalu pod vodstvom zavednih političnih in strokovnih združenih organizacij.

Spomnite se kakšen je bil vaš položaj takrat, ko ste stali združeni pod eno rdečo zastavo socialne demokracije v boju proti kapitalu in primerjajte takratni vaš položaj z današnjim, ko vas kapital in njegovi hlapci, socialpatrioti in meščanske stranke odvračajo na stranpota, vam cepijo organizacije, dušijo vsak vaš glas in terorizirajo.

Spomnite se Zaloške ceste, Fakinovega umora, terorja in priganjačev demokratov v podjetjih in v vaših organizacijah ter dajte 11. septembra dostojen odgovor.

Vsi, kar vas je zavednih, otresite se strahu in pojdite združeno v boj, vsi socialisti, dekalisti in socialni demokrati za združeno listo delavsko kmečkega republikanskega bloka.

Izvolite svoje zastopnike, ki bodo šli v boj za vaše zgubljene pravice, ki bodo kontrolirali in vas pravočasno opozorili na ropanje meščanskih strank na vaših pravicah in zaslužkih.

Brez te kontrole se bo vaš položaj še poslabšal. Združite se v zavednih organizacijah pod rdečim praporom socialne demokracije.

Samo na ta način boste ustavili nadaljno ropanje vaših pravic, vaših prispevkov in vaših zaslužkov.

„Delavska Politika" in Mežica, ali socialpatrioti v službi kapitala.

Celo »Jutro« in »Slovenec« sta o »mežiški aferi« že popolnoma utihnila. Tudi v volilnem boju imata dovolj sramu, da ne nadaljujeta svoje borbe proti s. Möderndorferju zaradi mežiškega občinskega gospodarstva. In sta to menda tudi po mnenju »Del. Politike« izrazita buržoazna lista. Kljub dolgotrajni preiskavi od strani političnih oblastev in sodišča, kljub sovražnemu režimu, državni pravdnik ni mogel vložiti proti Möderndorferju niti obtožnice zaradi »mežiške afere«, kaj šele, da bi prišlo do obsodbe.

Pa ti pride list stranke, ki se imenuje socialistična, proletarska in sedaj, tik pred volitvami, napada socialnega demokrata Möderndorferja zaradi mežiškega občinskega gospodarstva na način, ki v nesramnosti lahko tekmuje z nekdanjimi napadi »Jutra«. Poturica je hujši od Turka, izdajalec socializma hujši od buržoazije. Ta list navaja številko 20 milijonov kron kot dolg mežiške občine. (Da je videti večja številka, računa »Delavska Politika« še v kronah.) Obenem pa pravi: »trenutno še nimamo zbranih povsem točnih številk«. In vendar ti hladnokrvno napiše »20 milijonov kron zapravljenih«.

»Del. Pol.« ve tudi, da točnih številk sploh ni mogoče navesti, ker v mežiški občini že skoro leto dni gospodari komisar in ima torej le on natančen vpogled v poslovne knjige. In vendar govoriči, kakor da bi nekaj vedela ter prikrito obljubuje, kar more izpolniti le, če je v dobrih zvezah s komisarjem. Misli si: Saj mi po volitvah ni treba izvajati posledic iz tega. Gre tako le za volilno-agitatorični efekt. »Naprej« je že pisal o teh številkah, natančnih številk iz zgoraj navedenega vzroka (komisar!) tudi mi ne moremo še navesti. Razen tega bi bilo treba navesti tudi pogoje dolgovanja, način odplačevanja in ne samo številke. Tudi o tem »Del. Pol.« seveda previdno molči.

Koliko je vredna številka 20 milijonov, pa se vidi že iz dejstva, da šola in vodovod komaj toliko **staneta,** kaj šele, da bi bilo na njih toliko dolga. Čisto nič se tudi ne sramuje ta kanalja napisati laž, da od 200 % občinskih doklad dobi 180 % ona občina, kjer je sedež centrale in 20 % ona, v katerem se nahaja podjetje. V resnici je skoro ravno narobe: od 100 % doklad dobi 20 % občina sedeža centrale in 80 % občina sedeža obrata, torej v našem slučaju 160 % mežiška občina in 40 % zagrebška. V »Napreju« št. 15 t. l. smo tudi o tem že pisali, pa ima »Delavska Politika« še toliko drznosti, da laže. Ona ve za vse to, pa si misli: Pred volitvami se lahko malo »zmotim«, saj je po volitvah dovolj časa za popravke. »Delavska Politika« govori o štedljivosti. Ako bi se občinski denar razmetaval, bi bili s. Möderndorfer in ostali sodrugi obtoženi. Saj ravno za to je šlo. Železne zakone gospodarstva tudi omenja. Ljudje, ki se krčijo iz strahu in spoštovanja pred kapitalom, zlobni filistri in strahopetci **morajo** seveda z vso nujnostjo smatrati širokopotezno in pogumno delo s. Möderndorferja in sodrugov za razsipno in pregrešno drzno. Saj se poznamo, duše hlapčevske!

Kolikor pa je zaradi tega, ker je bilo delo Möderndorferja in sodrugov na znani protizakoniti in krivični način prekinjeno, nastala za mežiško občino škoda — ali niso tega zakrivili ravno rudnik, Monring, sodrug socialpatriotov in sovražni režim? Če »Delavska Politika« sedaj iz tega kuje politični kapital — koliko je boljša od teh odkritih sovražnikov delavstva! Kar vrši »Jutro« v svetu slovenske inteligence, to in še temeljiteje vrši »Delavska Politika« med delavstvom: zastruplja in razkraja duha upora proti izkoriščevalcem in zatiralcem, kar je največji zločin, ki je na zemlji sploh mogoč.

Doslednost bojevnikov je taka, da je treba po začasnem in prisilnem prekinjenju borbe za prospeh mežiških rudarjev, mežiške občine in vsega slovenskega proletariata borbo z nezmanjšano silo nadaljevati, ne pa se zaradi težav, ki so še pred nami, postavljati na stran kapitala, kakor to delajo socialpatrioti. Prokleta dolžnost slovenskega delavstva je, da pri volitvah 11. septembra z SSJ, temi jugoslovenskimi socialističnimi klovni, obračuna enkrat za vselej, da nam ne bodo v boju s kapitalom in centralizmom padali vsak trenutek v hrbet!

Dokazi.

Kaj neki je vzrok, da se A. Kristana vse brani? Bolj moško bi bilo, ako bi odkrito priznal: naš je, oziroma mi smo njegovi. »Delavska Politika« je bila pri volitvah v Delavsko zbornico tisti veliki zvon, pod katerega grmenjem je »socialistična« infanterija operirala. Goljufali so na debelo, kradli kuverte, jih odpirali in zamenjavali glasovnice. Na konkretne očitke v časopisih so molčali, niso upali tožiti.

Jožeta Golmajerja so vrgli kovinarji. Za malenkost ga gotovo niso. Slovenski delavci so ga pognali, v Belgradu so mu pa slovenski voditelji preskrbeli topel sedež v centrali delavskih zbornic. Mesto njega so nastavili Vinka Vrankarja, ki se je spretno postavil na čelo kovinarjev, ko so Golmajerja podirali. Ni vrag, da bi oba ne molčala. Oba vesta, da so pri Delavski zbornici zmagali denar in škarje in tisti, ki so škarje držali.

»Za narodov blagor.«

Lani je rekel Petejan na konferenci v čitalnici Delavske zbornice v Ljubljani — po »Delavcu« — da sedaj ni primeren čas prihajati z zahtevo po reformi socialne zakonodaje. »Naprej« je to že takrat primerno označil. Odsihmal je minulo leto dni in Delavska zbornica pod Uratnikovim vodstvom faktično do danes ni izdelala in objavila nobenega zakonskega osnutka ali predloga. Se ne mudi. Delodajalci nasprotno imajo vse pripravljeno za poslabšanje zakonov o delavski zaščiti. Delavcem bodo nasuli peska v oči s kilometrskimi statistikami. Ljudska tiskarna bo nekaj zaslužila, pa konec.

Bolj važna od zakonskih osnutkov jim je službena pragmatika za zbornične nastavljence. Gotovo tudi bolj važna, ko reforma volilnega reda. Je že gotova, dr. Gosar je dober in jo potrdi, ko postane minister.

Reforma volilnega reda, ki je dal agentom kapitala oblast v zbornici, lahko čaka. Najbolje je, si mislijo, ako se sploh ne spremeni. Se bo lahko zopet sleparilo. Vendar prihodnjič pojde — težje, jih je preveč, ki bodo gledali na prste. Skušnja uči.

Pravilnik za obratne zaupnike, reforma pravilnika za bratovske skladnice, reforma zakonov o zaščiti in zavarovanju delavcev, za take in enake stvari nimajo časa misliti. Dramatična šola jim je važnejša.

Socialnodemokratične predloge v Delavski zbornici dosledno odklanjajo. Za fašistovske glasujejo z obema rokama. Roka roko umiva. Dr. Bohinjec je izjavil, da Uratniku zaupa. Zakaj bi Uratnik ne vračal milo za drago in ne zaupal fašistom?

Štrajkujočim in izprtim delavcem je blagajnik delavske zbornice Čelešnik v javni seji odrekel pravico do brezposelne podpore. Tudi njih pravilnik tako pravi. Kaj čuda, če so za brezposelne dajali organizacijam mesto denarja slabe brošure, rekoč: prodajajte jih, pa boste imeli denar.

O goljufijah z denarji Delavske zbornice za brezposelne se je izneslo v javnosti že toliko očitkov, da bi moralo priti do tožbe, ako bi ti očitki ne bili resnični. Nihče ni tožil. Celo slavno Petejanovo »državno nadzorstvo« se ni zganilo. Se vidi, da to nadzorstvo ni tako hudo, kakor bi Petejan rad prikazal. O teh in drugih sleparijah bo še govor v skupščini.

Dolžnost Delavske zbornice je bila, da poseže v znano mežiško afero. Kolonialni kapital je odpustil zakonite rudarske zaupnike, vlada je to molče odobravala, Delavska zbornica je molčala. Zavedno mežiško delavstvo je šlo preko Delavske zbornice in je zmagalo vsaj v nekaterih točkah. Agentje kapitala so se pošteno urezali. Računali so z velikanskimi goljufijami. »Delavska Politika« je v blaženem pričakovanju napovedala ob aretaciji sodr. Möderndorferja, Leskoška in tovarišev: Bomo poročali po dovršeni preiskavi. Čakali so izida preiskave meščanskega sodišča. Take preiskave in sodbe so zanje merodajne. Škoda, da se jim ni nič dokazalo, so rekli ob izpustu aretirancev.

Ob otvoritvi mariborske oblastne skupščine je bil Möderndorferjev sedež prazen. Njegov stanovski tovariš učitelj »socialist« Viktor Grčar in »socialist« Petejan sta molčala. Za Saccoja in Vanzettija pošiljajo telegrame, da pokažejo pred zunanjim svetom, da so. Kako mislijo v resnici, pa kaže dejstvo, da jih doma nič ne briga. Še več. **Čobal je na javnem shodu v Zagorju v nedeljo 14. avgusta kričal, da je treba dekaliste obesiti. In ko mu je neki dekalist zaklical: »Kajneda, Gustinčiča!« je Čobal odgovoril: Da, Gustinčiča, Gustinčiča ne bi jaz obesil za vrat, ampak za noge, da bi mu glava dol visela. In z vami vsemi je treba tako napraviti, kakor je Amerika s Saccom in Vanzettijem!«** Tako je poročala »Enotnost« 19. avgusta in Čobal je priobčil v »Delavski Politiki« 24. avg. »Poslano«, v katerem se ne brani vse vsebine teh svojih besed, ampak samo, da ni odobraval obsodbe Sacca in Vanzetija. S tem molče potrjuje, da se res strinja z obešanjem dekalistov za noge...

Sodrugi, delavci, volilci! Poskrbite, da se ta Čobalova izjava raznese po celi Sloveniji! Mariborska SPJ naj jo brzojavi v Amsterdam in sporoči v Ameriko. Ali je Čobal še mogoč v javnosti, ali še spada na mesto predsednika Delavske zbornice?

VOLILCI! 11. septembra bo vaša usoda v vaših rokah. Če boste volili kapitalistične stranke, vas bo kapitalistični bič še nadalje tepel, kakor doslej. Če se hočete osvoboditi suženjstva in bede, volite proletarske zastopnike, glasujte za DELAVSKO-KMEČKI REPUBLIKANSKI BLOK, to je na Štajerskem za s. VINKA MEDERNDORFERJA, 7 (sedma) skrinjica, na Kranjskem za s. DROGOTINA GUSTINČIČA, 5 (peta) skrinjica in v mestu Ljubljana z s. MILANA LEMEŽA, 4 (četrta) skrinjica!

»In če crknem, Möderndorfer ne bo izvoljen!« se je pridušil Eržen na celjski konferenci. Sedaj je dobil še Čobala, lahko si podasta roke. Kdo pa je ta Eržen? Ko je bil Möderndorfer v zaporu, ga je obiskoval v družbi Petejana, ga pomiloval in mu celo ponujal kandidaturo. Sedaj bi pa rajši »crknil«, kakor da bi bil Möderndorfer izvoljen. Komentar je nepotreben.

»Cankarjevo nabrežje.«

To je čitateljem »Napreja« že znano in vedo, kaj pomeni. Dobro urejene bolniške blagajne so bile nekoč ponos organiziranega delavstva. Delavstvo je imelo besedo v njih, ono jih je upravljalo. Kristanovci pa so prodali zavarovalne zavode za skledo leče. Bolniške in nezgodne zavarovalnice so odstopili fašistom, ti so jim pa prepustili Delavsko zbornico. Po njihovem v Delavski zbornici ne morejo odločevati delavci, zlasti vodja tam ne sme biti delavec, do katerega ima delavstvo zaupanje, ampak mora biti jurist, kakor je Uratnik. Z juristi Uratnikove sorte ima slovensko delavstvo prečudne skušnje. Doktorji Korun, Jelenec, Likar, Bohinjec — ali naj naštejemo še druge? Ne, ni treba.

Dolgo je trajalo mavšljanje, predno je bila kupčija sklenjena. Prej so pri zavarovalnici izjavili pasivno resistenco, da pripravijo teren za nasilen prelom, ako bi ne šlo drugače. Delati niso hoteli, to so prepuščali uradnikom bivšim delavcem, sami pa so lenarili, zasramovali one brez višje šolske izobrazbe, jim nagajali in jih ovirali pri delu. Imeli so močno zaščito na mestih, kjer bi se to ne smelo trpeti. Kaj pomeni sabotaža, vedo tudi nekateri bivši slovenski ministri, ki v marsičem niso mogli uspeti radi resistence uradništva. A početje nekaterih uradnikov pri zavarovanju je brez primere. Hoteli so zastankov, nereda, pritožb, javne kritike, da tako pripravijo in opravičijo nastop fašistovskega režima. Krivcem se ni skrivil las na glavi, polagoma so še avanzirali in prišli na boljša mesta.

Zunaj zavoda je deloval strankarski aparat. Odpor zoper plačevanje prispevkov je bil spretno organiziran, dolžne svote so narastle na milijone. Parola je bila: OUZD diskreditirati. »Jutro« in »Slovenski Narod« sta pridno udrihala po nedemokratskih uradnikih, ki sta jih imenovala gosenice. Napadalce uradništvo dobro pozna, pa naj se še tako skrivajo.

»Jutro« je bilo tupatam presenetljivo točno informirano tudi o dogodkih v socialpatriotski stranki in celo o njenih zaupnih sklepih. Dr. Korunu se to ni zdelo čudno. Nekoč je rekel: »Jutro« ima pač dobre poročevalce. I seveda jih je imelo.

Ravnatelj OUZD je bil Kocmur. Izvršilni odbor je sklenil, da mora pasti. Praprotnik je dobil naročilo, naj vodi pri centrali v Zagrebu boj zoper njega. L. 1925 se je izgovarjalo »Jutro« na druge. Pravijo, da je mislilo A. Kristana. Fakt je, da je dr. Žerjav poklical enega svojih na odgovor, ker se ni držal strankinega sklepa in ni hotel glasovati zoper Kocmurja. Svetek se je izrazil vpričo Mlinarja, Čelešnika in Kocmurja, da se ne sme ozirati na eno osebo, ako Konsum lahko dobi eden ali dva milijona posojila...

Pri volitvi novega ravnatelja OUZD so glasovali »socialisti« proti Bohinjcu za Likarja, a v Zagrebu so bili za Orjunaša Bohinjca. Kocmurja in Likarja so pustili na cedilu. V času, ko kandidira, je Likar avanziral. Zavedna javnost si sedaj lahko ustvari pravilno sodbo; še lažje si jo bo, ko pridemo z nadaljnimi objavami.

O reformi OUZD se zadnje čase posebno v Mariboru veliko govori. Delavcev ne smatrajo za vredne da bi jih obveščali o stanju dogodkov. Sami so hoteli podružnice OUZD kar na tihem razpustiti. »Naprej« jim je načrte prekrižal. Sedaj zopet govorijo o razbitju OUZD in se jezijo na Čobala, ki je baje proti. Povejte, g. Petejan, ali ni res?

Bolniška blagajna se napenja na dopustne in nedopustne načine, da napravi čim večji dobiček. Delavcem, ki prosijo za popravo zob ali za toplice, pravijo, da pridejo na vrsto oni bolniki, katerih delodajalci so plačali vse prispevke. Če podjetnik ni vsega plačal, mora bolnik čakati do zadnjega, da mogoče nikoli ne pride na vrsto. Naročajo jim, naj vplivajo na svoje gospodarje, da plačajo. Po katerem zakonu? Je to pravilno? Povejte, gg. Petejan, Likar, Mlinar, Sitar, ki ste pri blagajni!

Med posameznimi razsodbami uradnega razsodišča je, kakor pripovedujejo, velikanska razlika. Za napad in psovanje souradnika in njegove žene na javni cesti, za pijanost v uradu in razgrajanje v gostilni med delavnim časom, za pijano uradovanje v tovarni itd. je bila naložena desetkrat milejša kazen, kakor za nedokazan prestopek uradnika, ki ni trobil v njih rog. O tem in Cankarjevem nabrežju niso poročali ministru Gosarju, da bi jih preštudiral. Ako bi jih, bi bil marsikdo v drugačni luči pred njim. Ne gre za osebe, nego za sistem.

Hinavščina ne pozna sramu.

Oportunisti dobro vedo, da so na napačnem potu. So kakor v polipovem objemu. Vezani so na koncesije, službe, položaje, na denar. Dasi so v vedno obupnejšem položaju, tajijo svoje zveze s kapitalom. Kristana tajijo, fašizem, Žerjava, vse tajijo, kar bi jih moglo diskreditirati. Že tajenje samo je znak slabe vesti. Kristan je tudi tajil zvezo z demokrati, pa je bila odkrita.

Strokovne organizacije so proglasili za »nevtralne«, vedoč, da oportunistični lim več ne drži. Prvaki so povsod eni in isti: pri strokovni in politični »organizaciji«. Ni mogoče biti v eni suknji nevtralen, v drugi pa razreden socialist. Volk le dlako menja, a narave ne. Nevtralnost, ki jo oznanjajo, je zgolj hinavščina.

Neki J. P-r (Jože Plankar?) je v »Privatnem Nameščencu« predlagal: V strokovni organizaciji se titulirajmo s tovariši, ne s sodrugi; to diši preveč socialistično. Kakor če bi se član pipčarskega kluba organiziral pri abstinentih: V klubu bi pil, pri abstinentih pa ne. Čim je organizacija razredna, ne more biti drugačna kakor socialistična. A biti ne sme razredna le po besedah, nego tudi v dejanjih.

Organizacije bi morale vzgajati svoje člane za razredne bojevnike socializma. »Privatni Nameščenec« hoče s svojim tovarištvom odbiti sum, da je njegova organizacija strankarska, (socialpatriotična, imel bi rad člane vseh strank: fašiste, krščanske socialce, nezavedne. Krščanski socialci odklanjajo razredni boj, socialpatrioti pravijo, da so zanj, fašisti in narodni socialisti so za narodni solidarizem, t. j. za zvezo dela s kapitalom. Organizacija s takim članstvom bi bila konglomerat, ričet, godlja. V taki organizaciji bi ne bilo mesta za zavedne sodruge, napraviti bi morali prostor omlednim tovarišem.

»Višji« od SDS pri OUZD niso samo imenitni taktiki, kakršne so se izkazali pri pasivni resistenci, temveč oni so tudi sijajni aranžerji. Odkar so na svojem, prirejajo za svoje ljudi razne izlete. Zadnji je bil v Domžale. Čemu tako daleč, je uganka.

Letos so se ojunačili, da so povabili tudi kristanovce. Da skupno preslavijo neki dogodek, so rekli. Dober poznavalec ljubljanske okolice je izbral skrivnostni Mestni log. V mestu se prehitro zve. Na čelu izleta so bili Bohinjc, Golobič, Čobal, Likar. »Nižji« niso mogli odoleti »višjim« in so tudi prišli. Posebno častno je bil zastopan ženski spol, da ni harmonika zastonj škripala.

Vino je hladilo znotranj. Mali graben v bližini zunaj; alkohol je razgibal srca, harmonika pete. A vrag nikoli ne počiva Sredi napitnic in intimnih bratovščin se je priklatil kakor v Dolino šentflorjansko. Bogsigavedi, ali so ga premotile gola ženska meča ali kaj. Završalo je v zraku in razvil se je strahovit pretep.

Mesto napitnic in bratovščin pridušanje, sukajoče se pete so zamenjali potlačeni nosovi, mesto tovarišev in sodrugov, barabe in lumpi. Na tleh se je zvijal živ klopčič, pred očmi »visjih« (Čobala ni več bilo) prerivanje, udrihanje, zdihovanje, bunke, klofute. Ženske so cvilile in kričale v pozno noč: Sram vas bodi. Doma nas ne bodo več pustili, ako zvedo kaj se godi, tako daleč in pozno v samoti! — Zadnji voz je zdrčal ravno v jutru proti Mostam. Vozil je strahovito mačko... Zaključno besedo je imel zdravnik.

Ako so imeli fašisti tak namen, so ga dosegli. Namen takih izletov je prozoren. Poišče se vzrok in »zlet« je tu. Vince ogreje in, no, »v vinu je resnica«. »Nižji« težko odrečejo, pridejo, sklenejo se taka in taka prijateljstva. Osebna in politična. Ako bi bili zlobni, bi vprašali, zakaj aranžerji ne pridejo z družinami...

»Narodni Dnevnik« od 17. avg. piše: »Ljudje se ne morejo deliti samo po političnih vprašanjih, temveč tudi po moralnih. Morala pa zahteva, da se tudi o govorih nasprotnikov pošteno poroča itd.« Ne samo o govorih, tudi o dejanjih. Poročali smo pošteno, a premilo.

Isti »Narodni Dnevnik« pravi na drugem mestu: »Mnenja smo, da se morajo afere, če so bile prinesene v javnost, vedno razčistiti do konca. Dokler stvar ni javna, je to nemogoče. Tedaj mora iti stvar do konca, ali pa je javna morala ubita«.

Dogodek v Mestnem logu je afera ali epizoda, kakor kdo hoče. Značilna je in poučna. Za one, ki so bili zraven, in za one, ki so bili pametni in rekli: Hvala, idite sami! Družiti se s fašisti, delati jim štafažo in igrati slone, kajpak, potem so lahko odvisni tudi tam, kjer je najmanj treba.

Breznačelnost, zadnja izdajstva in še marsikaj.

Ignac Sitar, župan trboveljski, je glasoval v ljubljanski okrožni skupščini s klerikalci, samostojnimi demokrati in radićevci za to, da uradnik republikanskega mišljenja ne sme biti sprejet v službo okrožnega odbora.

Pri zadnjih podeželskih občinskih volitvah niso socialpatrioti nikjer, kjer je bila SDS v nevarnosti, postavili svojih kandidatskih listin, da so lahko glasovali za fašiste. (Litija, Novo mesto, itd.)

Neki socialpatriotski magnat je nedavno izjavil nekemu podjetniku: Ako tega in tega delavca ne odpustiš, ti ne damo nobenega dela več. Ni šlo za slabega delavca, kakor bi kdo mislil, temveč za političnega nasprotnika. Podjetnik se je, dasi nerad, vdal in delavca z izgovorom, da je malo dela, odpustil. Imena so uredništvu »Napreja« znana.

Milijonsko darilo ameriškega »Jugoslovanskega republikanskega udruženja« za tiskarno in republikansko propagando je skopnelo v rokah socialpatriotsih voditeljev kakor pomladni sneg. Še A. Kristan je izjavil v Ameriki, da denar ni bil izročen v prave roke. Kam je šel denar, kje je račun, po pravici vprašuje slovensko delavstvo to in onostran oceana. Povejte, položite javen račun!

Konsumno društvo za Slovenijo je sklenilo službeno pogodbo. Ko je bilo treba pogodbo izvršiti, so izjavili, da je pogodba fiktivna, navidezna, da so jo sklenili samo za slučaj, če bi oni na občnem zboru več ne imeli večine. Mesto večini članov, bi prišlo društvo v roke samo par oseb.

Ljudje, ki sklepajo fiktivne pogodbe, kupujejo klobase po štiri, podajajo jih pa po deset dinarjev. Zavedni delavci in kmetje ne bodo glasovali za klobasarje.

Konec in še nekaj.

Narava vseh neznačajnežev je taka, da so navzgor ponižni, navzdol brutalni. Kristanovci so v svojih časopisih napadali klerikalce, dokler so bili v opoziciji, napram demokratom so bili pa skrajno popustljivi. Včasih so, da ni bil pakt preočiten, tudi morali kako besedo reči zoper SDS in Žerjava.

Čim je postal Gosar minister, so zlezli pod klop. Z ministrskim portfeljem je dobil Gosar »nadzorstvo«, t. j. moč nad njimi. S fašističnimi voditelji vred so se kristanovci kar cedili same lojalnosti. Gosar je sposoben, je uvideven, je socialno čuteč, ja, on bo že kaj naredil, tako so govorili in pisarili. Na splitski konferenci niso vzeli kadilnice, kar v čeber so nasuli kadila. Posebna deputacija, Čobal, Uratnik, Bohinjc, Žužek, je šla v Belgrad! V Novem Sadu so zatajili svoj centralistični program, izrekli so se za avtonomijo OUZD.

Za kulisami so delali drugače. Gosar ne bo večno minister, so rekli. Skušali so ga potegniti, vsaj pa zavleči izvedbo njegovih reformnih načrtov dotlej, da bo padel. Elaborat, ki so ga mu predložili, je inkarnacija najčistejšega centralizma. A je silno neroden, iz vsakega odstavka zija konjsko kopito centralizma. Klerikalci so se smejali, ko so ga čitali.

Visoka gospoda se je hotela zaščititi, ubogo paro pa podrediti sebi še bolj nego je sedaj.

Imeli so srečo. Gosar je padel; nič več ni bilo njegovega nadzorstva. Zavriskali so, ali korajža od blejskega pakta sem zopet popušča. Gosar postaja zopet dober, uvideven, socialno čuteč. Bo šel še enkrat na led.

*

Je še mnogo, mnogo, kar bi bilo vredno napisati. Pa naj zadostuje. Zavedni bodo lahko spravili posamezne dogodke v pravo zvezo. Po delih moramo soditi ljudi, organizacije, stranke; ne po besedah. Navedli smo niz dogodkov, da bo lahko sodil vsak, ki mu je za resnico.

Najboljši šivalni stroj in kolo je edino le

GRITZNER in ADLER

za dom, obrt in industrijo v vseh opremah.

Istotam pletilni stroj DUBIED.

Pouk v vezenju brezplačen. -::- Večletna garancija.

Delavnica za popravila.

Nizke cene, tudi na obroke.

JOSIP PETELINC, Ljubljana

blizu Prešernovega spomenika.

Ni dovolj, če zahtevate pri trgovcu samo žitno kavo. Teh je več vrst. Če hočete res nekaj redilnega in okusnega, potem zahtevajte Žiko v rdečem zavitku.

Zakaj je kapitulirala SLS?

SLS, oziroma dr. Korošec, s svojim blejskim paktom pokriva ustanovitev velikosrbske konservativne stranke, ki jo naj bi sestavljali srbski radikali in demokrati ter slovenski klerikalci. Minister pravde dr. Subotić je hvalevredno javno označil cilj te nove politične grupacije: **zagotoviti politično premoč srbskemu narodu v SHS.** Mi bi to točneje izrazili: zagotoviti mu **parlamentarno** premoč. Ker politična moč je zagotovljena srbskemu narodu že z vidovdansko ustavo. Vse vrhovne instance v državi, ki odločajo in so pomembne, civilne, vojaške in gospodarsko finančne, so v rokah srbijanskih politikov, radikalov in demokratov.

Gre torej za parlamentarno premoč. In mi vidimo, da ravno isti politiki, ki so se v potu svojega obraza trudili leta 1918 in 1919 predati vse suverene politične, finančne, orjaške in samoupravne pravice Slovencev in Hrvatov v Belgradu, se danes potijo za to, da zagotovijo tudi parlamentarno premoč velesrbskim politikom.

Parlamentarna premoč je bila srbijanski buržoaziji deloma zogotovljena že po volilnem zakonu, ki določa število poslancev po ljudskem štetju iz leta 1910 — torej po štetju pred 17 leti, ko je v Srbiji bilo skoraj 1 milijon več prebivalcev kakor jih je danes. Ta parlamentarna premoč je bila popolnoma sigurna do prihoda Radićeve stranke v parlament. Nastop te stranke v parlamentu je uspel razcepiti radikalno stranko in razbiti radikalno demokratsko koalicijo, ki je bila vedno koalicija srbijanske buržoazije. Ideal te velesrbske buržoazije, da dobi radikalna stranka sama parlamentarno večino, to je okoli 170 poslancev, je postal na ta način nemogoč. Zato je umevno, da se je kmalu zopet stvorila koalicija srbijanskih radikalov in demokratov, ker samo obe srbijanski stranki skupaj lahko dobita parlamentarno večino. Namen g. Vukičevića in g. Marinkovića, ki sta oba konservativca, pa je stvoriti od te koalicije trajno zgradbo, trajno parlamentarno zvezo — torej novo velikosrbsko buržoazno-konservativno stranko, ki bi imela sigurno parlamentarno večino.

Ta konservativna kombinacija je seveda naperjena proti hrvaški večinski parlamentarni stranki, proti hrvaškemu kmečkemu gibanju. To gibanje postaja tem bolj nevarno za parlamentarno hegemonijo srbijanske buržoazije, čim bolj se začenja širiti in vezati s srbskim in slovenskim kmečkim gibanjem. Razširjenje hrvaške kmečke stranke v narodno kmečko stranko, njena zveza s črnogorskimi federalisti in približevanje s srbsko zemljoradničko zvezo in s samostojno kmečko stranko v Sloveniji, to ustvarja možnost enotnega kmečkega gibanja med Hrvati, Slovenci in Srbi, ki bi pri svobodnih volitvah lahko dobilo parlamentarno večino v SHS. Z druge strani pa bi parlamentarno hegemonijo lahko ogrožala tudi kompaktna delavska stranka. Delavska stranka, konsolidirana, zavedna in organizirana v celi SHS, bi vnesla mnogo jasnosti v politično in gospodarsko življenje. Enotna delavska stranka in enotna kmečka stranka tvori torej veliko nevarnost za parlamentarno hegemonijo buržoazije, ki jo vodi, inspirira in v vseh glavnih vprašanjih odloča — srbska buržoazija.

Zato je nova konservativno srbska buržoazna formacija naperjena predvsem proti delavskemu in kmečkemu gibanju.

To delavsko in kmečko gibanje pa je v Sloveniji in na Hrvaškem zelo nevarno ravno klerikalni premoči in klerikalnim nameram v teh dveh deželah.

Zato doživljamo, da se dr. Korošec eksponira za srbsko konservativno buržoazno stranko in da podpira na ta način njeno parlamentarno premoč. Srbski buržoaziji prihajajo te usluge dr. Korošca prav, ker lahko pred svetom in doma pokaže, da to ni samo srbska formacija, temveč tudi slovenska.

Seveda slovensko ljudstvo od te podpore dr. Korošca ne bo ničesar imelo, temveč ravno nasprotno, moralo bo prenašati še večja bremena, ker je jasno, da bodo dr. Korošca, kakor že večkrat, trpeli samo tako dolgo v vladi, dokler bo to v interesu srbske buržoazije, v interesu premoči te buržoazije nad Hrvati in Slovenci.

Že mogoče, da bo višja duhovščina in par klerikalnih kapitalistov nekaj od take politike pridobilo. Vse, kar bodo oni pridobili in še stokrat več pa bodo plačali slovenski kmetje in delavci.

Izjava.

Podpisana izjavljava, da naju je netaktnost in breznačelnost SPJ odgnala v naročje kapitalistične radikalne stranke, in sicer iz sledečih razlogov:

Dolga leta sva vodila oster boj v socialistični stranki za uresničenje socialističnih principov v smislu Karla Marksa. Posledica je bila to, da so naju na eni strani hoteli spraviti in spravili ob kruh, na drugi strani pa so naju vsestransko zasledovali in obrekovali. Potem, ko sva končno jasno spoznala, da ta takozvana socialistična delavska stranka sploh ne zastopa resničnih koristi delavstva, sva hotela izven stranke z drugo taktiko priti jim do živega. Toda videla sva v radikalni stranki prav enake elemente kakor je Kristan pri SPJ. Zato tudi tam kot poštena borca nisva mogla harmonirati, ampak sva zopet izstopila. Socialistična »Volksstimme« je takrat pisala, da sva dobila od radikalne stranke vsak po 5000 Din. To je podla laž. Pač pa so dobivali denar v izobilici drugi disidenti, ki ne poznajo drugega principa kakor svoj »jaz«, toda teh »Volksstimme« ni napadla.

Ker sva iz govora sodruga Bernota na Mariborskem volilnem shodu spoznala, da se bori socialno demokratična stranka v tistem smislu, za kar sva stala midva v socialistični stranki v opoziciji proti Kristanu, izjavljava, da se vračava v socialnodemokratično stranko, če nam bodo sodrugi te stranke oprostili.

Tezno pri Mariboru, 28. avgusta 1927.

Ferdo Krois, l. r. **Martin Spannbauer,** l. r.

Op. uredništva: Socialni demokrati ne priznavamo nikogar za nezmotljivega, zato pa tudi zaradi zmot nikogar ne izključujemo. Pozdravljamo oba sodruga, ki sta imela dovolj moči, da nista delala tlake radikalom, kar je dandanes zelo koristno, ampak sta se odločila svoj nekdanji zmotni korak javno obsoditi in obžalovati. Druge kazni ni, zato tudi ni treba posebne oprostitve. Marks pravi: »Pri **človeških** razmerah ne bo kazen nič drugega, kakor grešnikova lastna sodba nad samim seboj.«

---

11. septembra možje na volišče in na agitacijo. Žene, agitirajte tudi ve, da pokažete, da se zavedate svojih pravic, čeprav vam jih kapitalistična družba odreka. Možje in žene, ta dan s podvojeno silo zbirajte za obrambni sklad, nove naročnike »Napreja« in nove člane razredno zavedne organizacije JSDS in KDZ.

Pregled organizacij in zbirke za obrambni sklad smo odložili za prihodnjič zaradi nujnega gradiva, ki mora biti objavljeno še pred volitvami. Obračunale so vse organizacije. Ustanovila se je tudi ena nova. Število rednih članov se je nekoliko povečalo, tako, da lahko trdimo, da je in bo naš volilni boj pripomogel k utrditvi in razširjenju organizacij.

Za 2 kratno tedensko izdajo »Napreja« je plačalo po 10 Din do 2. septembra 170 naročnikov, ta teden zopet 30, skupaj 200 naročnikov .

»Svobodne volitve« postajajo od klero-radikalskega blejskega »prijateljskega pakta« sem od dne do dne bolj nesvobodne. Na Gorenjskem prepovedujejo okrajni glavarji delavcem celo nepolitične strokovne shode in se s tem postavljajo odločno na stran tistega inozemskega kapitala, ki ga je dr. Korošec na shodu v Ptuju odločno napadal. Ako gospodje tega ne vedo, naj vprašajo g. Avgusta Praprotnika, ki jim lahko pove, da obratuje KID večinoma z italijanskim kapitalom. In tega je dr. Korošec v prvi vrsti mislil na shodu v Ptuju. Pritisk od zgoraj v ostalih delih države ni nič manjši. Minulo nedeljo bi se imeli vršiti v Zagrebu volilni shodi radićevcev, in Delavsko - kmečkega republikanskega bloka, a oblast je vse prepovedala. Množicam kmetov iz okolice, ki so hoteli na shode, je policija s puškami in bajoneti zaprla vse dohode v mesto. Zborovati so smeli samo prevozničarji in — socialpatrioti, seveda za zaprtimi vrati in v senci bajonetov. Kandidate in predlagatelje list DKRB povsod strahovito preganjajo, v Zagrebu, Karlovcu, Belovaru, Varaždinu, Bosanskem Brodu, skratka po celem jugu je bilo zadnje dni stotine sodrugov aretiranih. A vse nič ne pomaga, na mesto preganjanih stopajo novi, liste so vložene v vseh okrožjih. Socialpatriotom, ki uživajo največjo režimsko podporo, se godi slaba, delavci in kmetje jih na celi črti odklanjajo.

Terorja ni, trdita Korošec in Vukičević, mi pa pravimo: teror je, kar dokazuje tudi naslednje odprto pismo ministru pravosodja g. drju. Dušanu Subotiću in predsedstvu okrožnega sodišča v Sarajevu, ki se glasi: Spodaj podpisani kandidati in predlagatelji kandidatske liste za volitve narodnih poslancev dne 11. septembra 1927 naslavljajo na Vas to odprto pismo, želeč pojasnila za protizakoniti izpad sarajevske policije, ki je o priliki predaje kandidatske liste z nosilcem Jurijem Džakovićem prekršila avtonomijo sodišča. 1. Pri povratku iz sobe predsednika okrož. sodišča po predaji volilnega materijala je policija v samem poslopju, z napetimi revolverji polovila vse predlagatelje liste, kar je protizakonito radi same avtonomije sodišč. 2. Po aretaciji predlagateljev kandidatske liste je policija z grožnjami prisilila predlagatelja liste Stojana Karana, da dvigne pri predsedniku okrož. sodišča volilni materijal, kar je ta seveda storil in se samo čudimo, da je predsedstvo okrož. sodišča ugodilo dobro vedoč, da je Karan v policijskem zaporu, a kar je še bolj čudno, da je isti v spremstvu policijskega agenta in brez »reverza« dvignil pri sodišču volilni materijal, ki mu ga je naravno policija odvzela. — Radi vsega gori navedenega najodločneje protestiramo in zahtevamo pojasnila preko javnosti, kaj nameravate radi tega protizakonitega postopanja sarajevske policije ukreniti. Pričakuje Vašega odgovora beležimo: Čajniće, s. r.; Jurij Džaković, s. r.; Atif Fejzagić, s. r. — Meščansko in socialpatriotsko časopisje o tem in sličnih dogodkih molči.

Gibanje med kmeti v hrvaškem Zagorju postaja z vsakim dnem živahnejše, a ne tako, kakor je bilo čuti na zadnjem pokrajinskem zboru SPJ v Zagrebu, da isti pristopajo k socialpatriotom. Narobe. Čujmo, kaj piše hrvaški kmet: V nedeljo 21. t. m. je sklical g. Mirko Kajba (predsednik OUZD v Zagrebu) shod v Markuševac. Da si vnaprej zagotovi, da bo imel shod kar najbolj socialističen značaj, je pripeljal seboj iz bližnjega kraja dva svoja sodruga, samostojna demokrata. Ti »predstavniki seljaštva in delovnega ljudstva« so morali na svojo nesrečo, še preden so mogli, da obdrže svoj »čisto socialistič' shod« s samostojnimi demokrati, poiskati pot, da pobegnejo. Zavedni kmeti, ki so obsodili izdajstvo Radića, takisto obsojajo hlapce policije socialpatriote, katerih edina sreča je bila, da so se še pravočasno umaknili ljudski sodbi. Kajti, da so se le malo obotavljali, bi ne bili odnesli celih glav s svojega »vrlo velikega in dobro uspelega shoda« v Markuševcu. Delavci in kmetje, združeni v svoji Delavsko-kmečki zvezi se ne dajo premotiti od mandatolovcev z lažmi in obljubami, temveč hočejo kljub preganjanju predstavnikov DKRB nadaljevati boj za končno osvobojenje. Naj živi zveza delavcev in kmetov! Doli z izdajalci in hlapci buržoazije — socialpatrioti! — R. F., kmet iz Markuševca.

Bruna v lastnem očesu ne vidi. Na tržiški konferenci je skušal nosilec socialpatriotske kandidatske liste dr. Likar prikriti svoje razbijaštvo z »dokazovanjem«, kaj je pisal nosilec enotne delavsko-kmetske liste na Kranjskem s. Dragotin Gustinčič med vojno v Švici. Kaj je pisal in zakaj je tako pisal, je s. Gustinčič že pojasnil v zadnji »Enotnosti«. Če je bilo tako, kakor navaja s. Gustinčič, je delal prav in se mu ni treba sramovati. Je že moralo biti, ker sicer bi bili socialpatrioti že davno prišli z druge vrste »konkretnimi dokazi«. Sedaj je vrsta na Likarju, da pove, kaj je on delal in pisal med vojno in s kakšne vrste ljudmi se je družil. Da je bil član liberalnega akademskega društva, kjer so starejšine dr. Žerjav, dr. Korun in slični, je znano. Manj znano je, kako se je po vojni obnašal v državnem zdravilišču v Topolšici pri Šoštanju, kjer je l. 1919, metal socialističen časopis po tleh in se norčeval iz bolnika, ki je bil nanj naročen. Ta bolnik, ki bi mu bil Likar lahko oče, je leto pozneje srečal Likarja in ga vprašal vpričo svojega očeta: »No, g. Likar, ali se še spominjate, kaj ste svoj čas govorili v Topolšici? Rekli ste, da bom, ko bom toliko star ko Vi, spremenil barvo in postal demokrat. Kdo je spremenil barvo, Vi ali jaz?« Lahko še postrežemo.

Sodrug A. Leskošek obtožen po § 104 srb. kaz. zak., ker je govoril na volilnem shodu v celjskem domu, da je delal veliki župan dr. Pirkmajer protizakonito in da to protizakonitost sedanji veliki župan dr. Schaubach nadaljuje. Na razpravi, ki se je vršila dne 24. avgusta pred sodiščem je nastopil s. Leskošek dokaz resnice, v katerem je navedel tudi protizakonit razpust občinskega odbora in kraj. šolskega sveta v Mežici.

Volilni teror! Dne 8. septembra ob 10. dopoldne je bil sklican volilni shod DKBB v Slivnici pri Sv. Jurju. Kot govorniki so bili ss. Oset, Brečko in Stojan iz Celja. Pri otvaritvi shoda se je pojavil žandar in zahteval od govornikov volilne letake, češ, da jih mora poslati sreskemu poglavarju v Šmarje. Ko je odnesel letake, se je otvoril shod, a čez 5 minut se pojavi drugi žandar in zahteva, da se govornika Stojan in Oset takoj zglasita na žandarmerijski postaji. Ko sta to storila, je začel g. žandar narednik preklinjati in je končno izustil, da mi DKRB hočemo odstraniti državo in da puntamo prebivalce. Zahteval je legitimacije in naravno so mu jih pokazali; samo s. Oset jo je slučajno pozabil doma. Da bi človek videl tega žandarja, kako je bil na nogah in pretil, da moramo iti ž njim v Šmarje. Od s. Stojana je zahteval, da pokaže legitimacijo za pobiranje naročnikov »Napreja«. Nato vzame g. žandar iz miznice »Naprej« in »Enotnost« in pravi: »Vidite, kako čez žandarje pišete. Kdor ima »Naprej« ali »Enotnost«, mu moram preiskati štirikrat na teden stanovanje.« Ko je naš sodrug pogledal, od koga je ta »Naprej«, se je pokazalo, da je od s. Jakoba Dečmana iz Grobelna. Kako je prišel ta »Naprej« v roke g. žandarja?! Sodrug Oset je še zapel na žandarmerijski postaji: »Vstanite bratje, urno smelo rešitve že se bliža čas.« Ob pol 3. popoldne nas je spustil, ko so se že vsi zborovalci razšli. Ali govorniki so šli med ljudi in so jim povedali, kakšna volilna svoboda da vlada pri nas.

Spomin na režim PP.

Te dni sem dobil slučajno »Jutro« v roke. Zanimalo me je, kaj piše ta »objektivni« list, ki je bil še nedavno slavenski, a danes hoče biti slovenski. Vzrok je najbrž smrt g. Pašića, ki pomeni konec režima, katerega poveličuje po »zaslugi« dobro znana »Orjuna«. No, to »Jutro« piše o volitvah v narodno skupščino takole: »Pri volitvah l. 1925 je bilo naše volilno geslo jasno!« (op. pisca: Vse pod zastavo SDS in njene zaščitnice »Orjune«!) To geslo je bilo: »Proč z Radićevsko republikanščino!« (op. pisca: Živijo »Obznana«, proti vsem, ki ne trobijo v rog SDS!) »Preko jalovih sporov na gospodarsko delo!« (Menda po vzorcu »zaslužka« v raznih svinčenih aferah, v Slavenski in Jadranski banki!) »Znano je bilo, kaj hoče vlada in to ji je pomagalo do zmage!« Da, to je bila vlada PP. režima, tistega režima, na katerega se človek še danes spominja le z gnusom, kajti posledice te vlade še niso in še dolgo ne bodo pozabljene. Pod tem režimom so se dogajale stvari, kakor še v cesarski Avstriji niso bile mogoče. Še nismo pozabili Slov. Bistrice, Zagorja, Trbovelj, Podnarta, Kranja itd. Živ je še spomin, kako so postale nedolžne osebe žrtve gotove klike pod tem režimom (Fakin, Juvan itd.) »Jutro«, glasilo stranke, ki se vedno pred volitvami poteguje tudi za delavske interese (pardon za delavske kroglice), piše dalje: »Če bi se tudi po volitvah dosledno izvajal prvotni program vlade PP., bi bili danes že daleč naprej.« To vam pa radi verjamemo. Prav gotovo bi bili že tako daleč naprej, da bi po vzorcu Mussolinija prišli k fašizmu. Začetek za to je bil že tu. Saj je tudi Mussolini prišel do oblasti preko človeških žrtev in s požigom javnih stavb. Eno javnih junaštev Mussolinija je požig »Narodnega doma« v Trstu. Vredni bratci Mussolinija, naši »Orjunaši«, so zažgali »Rudarski dom« v Trbovljah. Kdo je škodoželjno gledal, kako gori zavetišče rudarjev, katerega so postavili s težkim delom in krvavo zasluženim denarjem? Kdo je gasilcem zabranil dostop na pogorišče ob času požara? Ali niso bili to demokrati? Odgovorite, prosim! Zdi se mi, da je tudi to eden izmed glavnih vzrokov, da se nekdaj tako slavna stranka nikjer ne pokaže s pravim imenom. Pa ni čuda, če ima SDS res tako slaven program, saj je imela tudi dovolj časa in prilike izvrševati ga. V različnih vladah. Nehajte z obljubami! Povejte rajši, kaj ste že dobrega napravili za narod. Najboljša reklama je dobro delo. Na obljube ne da nihče več ničesar. Delavski stan se na v oblake zidane gradove ne ozira, pa če jih še tako slavna stranka ponuja. Mi vidimo, in bomo gledali na vaše delo, zato bomo 11. septembra tudi sodili in volili res delavske zastopnike, to je Delavsko kmečki republikanski blok.

Lev Nikolajevič Tolstoj:

Patriotizem in mir.

(Priredil Vinko Möderndorfer.)

(Dalje.)

III.

Profesor psihologije Sikorski je pisal v »Letopisu« univerze v Kijevu o duševni epidemiji, katero je študiral v Vasilkovskem okrožjju in jo imenoval »Malevanhina«. Znamenje te bolezni je bil po njegovem mnenju prepričanje kmetov, ki so bili pod vplivom nekega Malevanija, da je kmalu pričakovati konec sveta. Radi tega so kmetje spremenili svoje življenske navade, se lepo oblačili in dobro pili in jedli. Profesor Sikorski je smatral to stanje za nenaravno in je pisal: »Njih pozornost vzbujajoča dobra volja je mnogokrat dosegla stanje navdušenja in to brez vidnega vzroka. Bili so zato sentimentalni čez mero, vljudni, klepetavi, živih kretenj, oči so se jim brž zasolzile in prav tako posušile. Prodali so najpotrebnejše, da so kupili dežnike, svilene robce in slično, jedli so veliko sladkarij, živeli popolnoma brez dela, se obiskovali in hodili skupaj na izprehode. Če jim je kdo očital njih obnašanje in postopanje, so odgovarjali: Če se mi bo zljubilo, bom delal, če ne, čemu naj bi se silil?«

Učeni profesor smatra to stanje za izrazit primer psihopatije (duševne bolezni) in končuje svojo razpravo s pozivom na vlado, naj najde sredstva, da prepreči nadaljnje življenje te bolezni. »Malevanhina je krik bolnega prebivalstva, je molitev za rešitev iz pijančevanja in za zboljšanje zdravstvenih in prosvetnih razmer.«

Toda če je malevanhina krik bolnega prebivalstva po rešitvi iz pijančevanja in uničujočih socialnih razmer, kakšen strašen krik bolnega ljudstva in kakšna prošnja po pomoči radi posledic alkohola in uničujočih socialnih razmer je nova blezen, ki se je pojavila s takšno strašno naglico v Parizu in okužila večino mestnega prebivalstva na Francoskem in skorajda vse vladne kroge, privilegirane in civilizirane razrede v Rusiji?

Čeprav priznamo, da je psihični položaj malevanhine nevaren in da vlada napravi prav, če po nasvetu tega profesorja pospravi nekaj voditeljev malevanhine v noriščnice in samostane, druge pa pošlje v pregnanstvo v tuje dežele — koliko nevarnejša mora biti nova epidemija, ki se je pojavila v Toulonu in Parizu in se je od tam razširila po vsej Rusiji in Franciji? Koliko bolj potrebno je, da najde družba, če vlada neče, odločilna sredstva, da prepreči razširjenje!

Sličnost obeh bolezni je popolna.

Prav ista pozornost vzbujajoča dobra volja, ki prehaja v nedoločno in veselo navdušenost, ista pretirana vljudnost, klepetavost, jok, za katerega začetek in konec ni vzroka, isto praznično razpoloženje, izprehodi, obiski, ista zaljubljenost v lepa oblačila, isti nejasni in nesmotreni govori, petje in godba, isti vodilni položaj žensk — isto klovnovsko obnašanje, kakor ga je opazoval Sikorski in je v soglasju, kakor se mi zdi, z različnimi nenaravnimi duševnimi pojavi, ki prevzamejo mnogo ljudi pri sprejemih in napitnicah.

Sličnost je popolna. Razlika, v kateri se bolezen pojavlja, je pa za človeško družbo nepopisno velika, kajti v prvem primeru je zgubilo razum par sto ubogih kmetov, torej ljudje, ki žive od svojega skromnega zaslužka, ki svojim sosedom ne store nikakega nasilja in ki morejo okužiti druge samo s popisom svojega stanja. V drugem primeru pa so zgubili razum milijoni ljudi, ki so lastniki ogromnih vsot denarja in moči trdnjav, pušk, topov, oklopnih ladij, melinita, dinamita itd. in vrhutega najuspešnejših sredstev za razširitev njihove prismojenosti, kakor pošte, brzojava, telefona, celokupnega tiska, torej takih sredstev, ki razširjajo okužitev z največjo naglico po vsem svetu.

Nadalje je razlika še v tem, da so prvi trezni in celo sploh ne pijejo alkoholnih pijač, dočim se nahajajo drugi stalno v stanju polpijanosti.

Iz teh vzrokov je med obema družbama, kjer razsajajo take epidemije, med ono v Kijevu in Parizu takšna razlika, kakor med tem, če pade iz štedilnika žareč ogljiček na tla in med ogljem, ki je že upepelil streho in stene hiše, kajti v Kijevu ni bilo nobenega umora in sploh nobenega nasilja, dočim je v Parizu pri enem samem pohodu bilo zmečkanih več kakor dvajset žensk.

Najslabša posledica izbruha v Kijevu je ta, da kmetje neznatno majhnega dela Rusije ne bodo mogli plačati davkov, ker bodo vse sadove svojega dela zapravili. Toda izbruh v Parizu in Toulonu, ki se je polastil ljudi, ki imajo veliko denarja, silno moč, orožje in sredstva za razširjenje njihove blaznosti, more in mora končati strašno.

(Dalje prih.)

Dopisi.

Hrastnik. Preteklo nedeljo se je vršil volilni shod združene socialne demokracije, delavsko-kmečkega republikanskega bloka. Dvorano pri Logarju so napolnili steklarski, kemični in rudarski delavci. Prvi je poročal s. Klemenčič v imenu socialno demokratične stranke. Očrtal je težak položaj delavskega razreda v Jugoslaviji, ki ga tišči ne samo kapitalistični sistem izkoriščanja, temveč tudi absolutistična reakcija vladajočega inozemskega in domačega velekapitala, ki izkorišča vse delavne sloje v Sloveniji. Izjemno stanje, v katerem se nahajamo, je slično izjemnemu stanju koncem 19. stoletja v Nemčiji za časa pruskega absolutizma, »zakona proti socialistom« (Antisozialistengesetz). Pod težo in terorjem reakcije je bil takrat tudi delavski razred Nemčije razkosan, neorganiziran, brezpraven. Vladale so razne struje, skoraj v vsaki deželi in mestu druge. Bili so Lasallovci, Bakuninisti ali radikali, zmerni in desničarji. Po težkih blodnjah, po mnogih diskusijah, je delavstvo spoznalo, da se morajo vse delavske organizacije, strokovne, zadružne, politične in izobraževalne strniti v enoto na podlagi proletarske demokracije. Tako je nastala mogočna nemška socialna demokracija, ki je bila jedro II. internacionale. 14. leta je ta razpadla, ker se nekateri voditelji niso držali in izvrševali resolucij o vojni, ki jih je sklenila internacionala, temveč so zavzeli napačno nacionalistično-oportunistično stališče, da se naj pomaga domači buržoaziji do zmage. Danes je že vsem delavcem jasno, da je bila to usodna zmota. Radi vojne in vojnih posledic trpi ne samo delavec premagane Nemčije, temveč tudi delavci zmagovalnih dežel: Anglije, Francije, Jugoslavije. Še bolj se je razcepilo delavstvo na vprašanju, kako naj vlada delavstvo, ako pride do moči in to je v bistvu vprašanje o proletarski demokraciji.

Danes pa pred nami ni to vprašanje, ker gre pri teh volitvah za boj proti absolutizmu, za boj za osnovne človeške, ljudske in narodne pravice, brez katerih ni mogoče voditi uspešno razredni boj za zboljšanje položaja in za končno osvoboditev izkoriščanih, za boljšo človeško družbo. Gre zato, da pošlje zavedno delavstvo vsaj toliko zastopnikov v parlament, **da bodo lahko vršili kontrolo** in obveščali delavstvo, kako ga nameravajo kapitalisti izkoriščati.

Skupni nastop, ki smo ga dosegli, skupne politične zahteve, za katere gremo v boj, odobravajo tudi vsi socialistični delavci, da celo Kristanovski voditelji so bili primorani odobriti našo platformo. Seveda samo na papirju, ravno tako kakor je njihov socializem samo na papirju; saj delajo vsepovsod čisto kapitalistično: v konsumih, v Delavski zbornici, v OUZD in drugod. Zato bo ta skupni nastop okrepil skupno delavsko fronto in pripomogel mnogo do popolne združitve zavednih delavcev in poljedelcev.

Nato je v imenu dekalistov govoril s. Mrzel, ki se je spomnil justifikacije Sacco in Vanzettija — dveh delavcev, ki sta bila po 7 letnem predsmrtnim trpljenju usmrčena. Ta kapitalistični umor nedolžnih pa bo samo ohrabril delavstvo za nove boje. Nato je začel s. Mrzel naštevati volilna nasilja režima na Gorenjskem. Tedaj se je vmešal komisar in zahteval, da se o tem ne govori, ker je to pretirano. Nato je Mrzel omenil, da na jugu hodi ministrski predsednik, ki je obenem notranji minister, z vel. župani in okrajnimi glavarji na agitacijo. Pri nas se to ne godi tako odkrito, vendar indirektno upravni aparat vpliva na volitve s svojimi prepovedmi. Tu je komisar zahteval od predsednika, da vzame govorniku besedo in ko mu je le-to sporočil, da mu jemlje komisar besedo, je komisar razpustil shod, poklical dva orožnika, ki sta bila pripravljena, in izpraznil dvorano.

Navzoči so se mirno razšli in prisegli v srcu, da bodo z agitacijo od moža do moža dali odgovor na ta ukrep. Zavedni delavci se ne dajo uplašiti.

Jesenice. Razlika v izvrševanju zakonov! V mariborskem okrožju je politična oblast razpustila in aretirala krajevni šolski svet v Mežici, ki je zgradil novo moderno šolsko poslopje. — V ljubljanskem okrožju pa ni politična oblast aretirala g. I. Konca, bivšega predsednika krajevnega šolskega sveta na Jesenicah, ki je porabil okrog 40.000 Din, za katere nima nobenih potrdil, da bi se mogel izkazati, kako jih je porabil. V Mežici ni bilo nobene poneverbe, pa so meščanski časopisi prav veliko pisali, koliko da je primanjkljaja. Tudi »Delavska Politika« je hinavsko zavijala, kakor da se njih okrog »Delavske Politike« nič ne tiče, ako lažejo meščanski časopisi o »mežiški aferi«. Pri »jeseniški aferi« pa vse molči, da le občinarji ne zvedo, kako se je gospodarilo za časa bivšega predsednika krajevnega šolskega sveta g. I. Konca, da je nastalo okrog 40.000 Din primanjkljaja. Še »Delavska Politika« molči, ki ima sicer prav velike skrbi za mežiške občinarje, kako velikanski reveži da so, ker je delavstvo potom organizacij JSDS in KDZ priborilo večino v občinskem zastopstvu ter so v občini res nekaj velikega in koristnega ustvarili na račun inozemskega kapitala. Ker je pa »Delavska Politika« zaščitnica domačih in inozemskih kapitalistov, zato mežiške občinarje pomiluje, da so dali zgraditi moderno šolo in higijensko prepotrebni vodovod ter upa, da se bo inozemski kapital izognil plačevanju višjih občinskih doklad. Torej javno priznava, da je SPJ kapitalistična stranka! Torej, delavci in kmetje! Ali vam je mogoče 11. septembra voliti klerikalce, ki zakrivajo grehe demokratov, kakor kaže slučaj v »jeseniški aferi« krajevnega šolskega sveta. Ali vam je mogoče voliti demokrate, ki podpirajo klerikalce in glasujejo za katehetske nagrade, kakor se je to zgodilo na Jesenicah. Ali morete voliti tiste ljudi, ki se v besedah izdajajo za socialiste, v resnici so pa zaščitniki klerikalcev in demokratov, ki delajo z njimi sporazumno v Delavski zbornici proti socialnim demokratom in proti vsemu delavstvu sploh. Delavci in kmetje, dobro premislite na dan volitev, kaj boste volili, poskrbite, da dobimo v narodno skupščino res prave delavsko-kmečke zastopnike, ki bodo varovali naše skupne interese. Zato vsi glasujmo za listo DKRB, ki bo potom svojih razrednih organizacij združila ves delavsko kmečki proletariat.

Jesenice. Ne ubijajte delavcev! V nedeljo 28. avgusta 1927 je sklicala krajevna organizacija kristanove SPJ na Jesenicah ob 9. uri dop. javni shod v dvorani Delavskega doma na Savi z dnevnim redom: 1. Obupni položaj stanovanjskih najemnikov, 2. Kako se ubranimo ukinitve stanovanj. zaščite. Ko bi se bil ta shod vršil z objavljenim dnevnim redom, bi ne rekli ničesar. Res, potrebna je zaščita stanovanjskih najemnikov, čeprav drugače kakor sedaj. Toda njihov shod za odpravo stanovanjske bede se je mahoma pretvoril v volilno agitacijo za SPJ. Predsedoval je Kovačič. Glavna referenta sta bila: Jurij Jeram in sreski kandidat za Radovljico g. Koren, poslovodja Delavske pekarne v Ljubljani. Mi vemo, da SPJ le še z zapeljivim dnevnim redom more privabiti nekaj udeležencev, ali na Jesenicah jim še to ne uspe. Kandidat Koren in Jeram (bivša socialdemokrata) sta hotela oblatiti socialnodemokratično stranko in dekaliste, ki tvorijo pri sedanjih volitvah DKRB; toda ss. Vergelj in Žnidar sta jim resnic le povedala, čeravno so kapetani udarnikov bobnali. Ko bodo udarniki spoznali, zakaj gre, bodo rajši kapetanom oziroma generalom SPJ na Jesenicah in v Ljubljani zabobnali, ko pojdejo v penzion. Organizacijski pokret je prvi, potem šele reditelji. — S kristanovskim kapitalom pomešanim s privatno lastnino, so naredili novo kinodvorano. Delavski dom bodo pobelili. Sedaj pa le na agitacijo za SPJ, ki je razredna in bojevna? Enotnosti za osnovne državljanske pravice v borbi proti kapitalu SPJ ne mara. (Pogajanja za skupni proletarski nastop!) V Jugoslaviji rojena tetka umira, ker so nje očetje le samo državni socialisti, ne pa socialnodemokrati. Pobegnili so iz občinskih odborov in proletarske stranke rajši sedijo v gerentskih sosvetih. Danes hočejo v kalnem delavce pridobivati. Jeram pravi, da je bil naš nedeljski shod politika. **Na Dobravi** se bore delavci za eksistenco. Informirani smo, da hoče podjetje znižati plače. Podjetnik vali krizo delavcem na rame, a pri tem pa uvaža in še dalje naročuje surovine za nadaljnje proizvode. Delavcem se že krajša delavni čas, istočasno manjši minimalni zaslužek in posledica tega bo gladovanje, izčrpane delavčeve sile. Socialpatrioti pa pravijo: Zdaj naj pa le pokažejo, kaj znajo narediti. Ali boj Dobravskih delavcev je boj Jeseničanov in Javorniških delavcev in delavcev cele Slovenije in države. S takim govoričenjem hočejo socialpatrioti ubijati delavsko solidarnost.

Delavski glavni zaupnik za Jesenice, Javornik in Dobravo je na pritisk delavstva sklical javni shod stanovanjskih najemnikov za 28. avgust t. l., ki je neobhodno potreben. Hišni posestniki že sedaj silijo s povišanjem najemnine. Sreski glavar v Radovljici je pa shod prepovedal. Stavbna zadruga je odklonila dvorano z razlogom, da so oni politično agitirali za SPJ in glavarstvo jim je dovolilo. Tako odpravljajo pri nas stanovanjsko bedo.

Pletilni stroji najnovejšega patenta »Ideal«, nemškega izdelka, so edina in najugodnejša prilika za trajni in dober zaslužek. — Pouk in pojasnila daje: Franc Kos, Ljubljana, Židovska ulica štev. 5.

Bolni na pljučih!

Tisoči že ozdravljeni!

Zahtevajte takoj knjigo o moji novi

umetnosti hranjenja

ki je že mnoge rešila. Ona pomaga pri vsakem načinu življenja hitro premagati bolezen. Nočno potenje in kašelj preneha, telesna teža se poveča in po splošni polagani zapnelosti ustavi bolezen.

Resni možje

zdravniške vede potrjujejo prednost moje metode in jo radi priporočajo. Čimprej začnete z mojim načinom hranjenja, tembolje.

Popolnoma zastonj

dobite mojo knjigo, iz katere boste črpali mnogo koristnega znanja. Ker bo moj založnik razposlal skupno samo

10.000 izvodov brezplačno

pišite takoj, da boste tudi vi med srečnimi prejemniki te knjige.

GEORG FULGNER, Berlin-Neukölln, Ringbahnstrasse 24, Abt.: 868.

---

9. septembra — 2400 izvodov.

Tvornica dežnikov in solnčnikov

L. MIKUŠ, Ljubljana, Mestni trg 15

priporoča svojo bogato zalogo dežnikov v kakršnikoli velikosti po najnižji ceni.

Ustanovljeno leta 1839.

Razširjajte in naročajte „NAPREJ“

Za šoloobvezne otroke in dečke kupite vsa potrebna

oblačila

najceneje v konfekcijski trgovini nasproti Dramskega gledališča.

Izredno ugodna prilika za najceneji nakup.

Kdor inserira v drugih listih, v „Napreju“ pa ne, ta sam dovolj jasno pove, da ne mara odjemalcev iz delavskih vrst. V vaših rokah je, kakšno

inseratno politiko

delajo trgovci.

Trgovci so bolj navezani na Vas, nego Vi nanje!

Triko-perilo

za moške, žene in otroke, volna v raznih barvah, rokavice, nogavice, dokolenice, nahrbtniki za šolarje in lovce, dežniki, kloti, šifoni, žepni robci, palice, vilice, noži, škarje, potrebščine za šivilje, krojače, čevljarje, brivce

edino le pri tvrdki

Josip Petelinc, Ljubljana,

blizu Prešernovega spomenika ob vodi.

Najnižje cene! Na veliko in malo.

UČITELJSKA TISKARNA

Ljubljana, Frančiškanska ulica št. 6, reg. zadr. z om. zav.

Tiskovine za šole, županstva in urade, najmodernejše plakate in vabila za veselice, letne zaključke. Najmodernejša uredba za tiskanje časopisov, knjig, brošur itd.

Stereotipija. Litografija.

Izdajateljica in odgovorna urednica: IZA PRIJATELJEVA (v imenu izvr. odbora JSDS in KDZ). — Za tiskarno »Slovenija«: Alojzij Höfler v Ljubljani.